

складом витрат, що важливо при розрахунку госпрозрахункового доходу.

На даному етапі застосовується деталізований облік витрат за статтями витрат з поділом на три групи (змінні, умовно-змінні та постійні), що при контролі витрат відіграє важливу роль при визначенні впливу факторів виробництва на зміну планових та фактичних даних.

Кожний підхід організації обліку витрат за центрами відповідальності є визначальним в обліку залежно від того, яка мета стоїть перед керівництвом структурного підрозділу. Так, тривалість технологічного процесу вирощування продукції рослинництва викликає необхідність періодично підраховувати витрати за періодами виробництва, технологічними операціями (роботами) саме в розрізі кожного центру відповідальності.

Глушко К.С., магістрант
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник — к.е.н., доцент В.В. Мельничук

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДСЬКОГО ОБЛІКУ МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ ПРИ ОЦІНЦІ СКЛАДУ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства всіх форм власності та галузей економіки використовують виробничі запаси, які є найбільш важливою і значною частиною активів підприємства. Вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності, оскільки вони є основною складовою при формуванні собівартості готової продукції.

Здійснення виробничого процесу на будь-якому вітчизняному підприємстві, яке займається створенням матеріальних благ, неможливо уявити без матеріальних запасів, у тому числі і МШП, основною метою придбання і утримання яких є задоволення потреби, що виникає в процесі виробництва [4, с. 141].

Основу ефективного функціонування підприємства на ринку створює раціональне використання виробничих запасів. Стрімкі економічні перетворення, політична невизначеність, жорстка конкуренція, обмеженість фінансових, матеріальних, кваліфіко-

ваних трудових ресурсів потребують пошуку нових підходів до управління МШП, оскільки шалений розвиток економіки зумовив використання широкого асортименту МШП, що в свою чергу обумовлюють необхідність введення ефективного складського обліку МШП, щоб мати можливість отримання достовірної інформації для складання фінансової звітності підприємства. Тому ефективне використання МШП призведе до зменшення витрат, собівартості продукції, підвищення рентабельності, покращення матеріального і фінансового становища підприємства [2, с. 81].

Розвитку теорії і практики обліку, контролю і ефективного використання МШП, максимально наближених до ринкових умов, сприяли праці таких учених, як: Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Дем'яненко М.Я., Жук В.М., Кужельний М.В., Сайко О.В., Тітаренко Г.Б. та інші. Проте, все ж таки залишається багато питань, які є дискусійними, тому на основі даних праць можна дійти висновку, що питання ефективного управління використанням МШП на підприємстві є актуальним і потребує подальшого вивчення.

Наявність використання широкого асортименту МШП потребує налагодженого та ефективного введення їх складського обліку. Складський облік МШП є однією із трудомістких ділянок облікової роботи на підприємстві, і є важливим фактором контролю за зберіганням МШП, його організують за видами об'єктів, за місцями зберігання, за кількістю матеріальних цінностей. Матеріали повинні зберігатися в спеціально пристосованих для цього приміщеннях на стелажах, у ячейках, піддонах з обов'язковими матеріальними ярликами. В ярликах позначають найменування матеріалу, його марку, сорт, розмір, номер, одиницю, ціну, норму запасу. Кожному виду МШП присвоюється номенклатурний номер, що дублюється в усіх первинних документах. Інструменти і пристрої, що перебувають у тривалому користуванні робітника, при видачі відображають у його особистій інструментальній картці — книзі. Видаючи інструменти на короткий час, застосовують спеціальні металеві жетони-марки без облікових записів у документах або реєстрах. Господарський інвентар, спецодяг і постільні принадлежності при передачі в експлуатацію зберігаються у приміщеннях, де використовуються, а їх облік ведеться за місцями використання та матеріально-відповідальними особами в описах, що відкриваються на рік. На спецодяг виданий робітникам, заводять особисті картки, у яких відображають кожний факт одержання робітниками предметів, строки їх служби та вибуття. Відпові-

дальність за приймання, зберігання і відпуск матеріальних цінностей покладається на матеріально відповідальних осіб, призначених наказом керівника установи [3, с. 41—43].

На складі облік МШП здійснюється за допомогою карток за формою № М-12 або книгах складського обліку (ф. № 40). Картки складського обліку матеріалів відкриваються в бухгалтерії й віддаються під розписку у реєстрі, де вказуються дата видачі, кількість карток, їх реєстраційні номери і підпис одержувача.

Оскільки МШП можуть знаходитися на складах підприємства і в експлуатації (у цехах або конторі підприємства) на матеріальній відповідальності окремих працівників, то завідуючий складом щоденно записує до складської картотеки всі операції по кожному первинному документу знаходження та вибуття МШП, нумеруючи свої записи по порядку з початку року чи кварталу. Після кожного запису визначається залишок МШП даного номеклатурного номеру.

У кінці місяця матеріально відповідальна особа на основі первинних документів і даних книг (карток) складського обліку складає у двох примірниках звіт про рух матеріальних цінностей. До звіту включаються лише ті види предметів, по яких був рух у звітному періоді. При цьому оцінка надходження і вибуття МШП регулюється П(с)БО 9, відповідно до якого придбані та створені власними силами відображаються за первісною вартістю, а отримані підприємством безоплатно — за справедливою. Під час вибуття, відповідно, оцінка МШП відбувається відповідно до одного із методів: ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів, середньозваженої собівартості, собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО). Якщо порівняти методи оцінки вибуття запасів, то можна сказати, що оцінка запасів за методом ідентифікованої собівартості базується на фактичних витратах, у той час як використання інших методів: середньозваженої собівартості, ФІФО — базується на певних припущеннях. Метод ФІФО досить простий, запобігає можливості маніпулювання прибутком, забезпечує відображення у балансі суми запасів, яка приблизно збігається з поточною ринковою вартістю. Недоліком є відображення нереальних «паперових» доходів, що призводить до не виправданого завищення прибутку [1].

Метод оцінки запасів впливає на розмір оподаткованого прибутку підприємства. Так застосування методу ФІФО в умовах зростання цін буде сприяти збільшенню податку на прибуток, оскільки при оцінці враховуються дані про залишки запасів на

початок і кінець звітного періоду. З метою збереження об'єктивності оцінки запасів в умовах цінової нестабільності згідно П(С)БО 9 вони відображаються в бухгалтерському обліку і звітності за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації [1].

Запаси відображаються по чистій вартості реалізації, якщо на дату балансу їх ціна знизилась або вони стали непридатними до споживання, застаріли або втратили первісну очікувану економічну вигоду [3, с. 44—47].

Варто зазначити, що в той же час в управлінському обліку використовують такі методи для списання запасів, як метод нормативних затрат, метод ціни продажу. Метод нормативних затрат полягає в застосуванні норм витрат на одиницю продукції встановлених підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін. Використання цього методу оцінки запасів при їх вибутті можливе при нормативному методі обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції.

Метод ціни продажу заснований на застосуванні підприємствами роздрібною торгівлі середнього проценту торговельної націнки товарів. Цей метод можуть застосовувати (якщо інші методи оцінки вибуття запасів не виправдані) підприємства, що мають значну і змінну номенклатуру товарів з приблизно однаковим рівнем торговельної націнки [4, с. 248].

Як бачимо, управлінський облік вибуття запасів охоплює набагато ширший спектр, ніж рутинна реєстрація операцій з їхнього списання. Насамперед слід зазначити, що найважливішим у ньому є контроль доцільності та раціональності витрачання МШП, а головне — забезпечення обґрунтованості нормативів витрат.

Для управління запасами в управлінському обліку використовують ряд процедур і технічних прийомів, такими як:

- 1) правильне бюджетування потреби у різних елементах запасів (МШП);

- 2) контроль за нормативами та рівнем запасів відповідно до бюджету, розрахунок коефіцієнту оборотності запасів і середнього періоду їх оборотності як у цілому, так і за видами запасів;

- 3) контроль повторних замовлень виробничих запасів, що дає можливість визначити, при якому мінімально допустимому залишку сировини необхідно оформляти повторне замовлення (так звана точка замовлення);

У зв'язку з цим управлінський облік вибуття запасів ґрунтується на системі норм і нормативів витрат сировини й матеріалів.

Норми витрат можна встановлювати у фізичних (натуральних) одиницях у розрахунку на певну кількість продукції, робіт чи послуг, нормативи ж витрат можуть бути тільки вартісними, розрахованими на основі кількісних норм витрат сировини й матеріалів та їхньої ціни за одиницю (добуток норми витрати і ціни відповідного виду запасів), але контроль за їх дотриманням здійснюється у сфері виробництва, тобто там, де облік витрат ведуть з використанням вартісного вимірника [2, с. 90].

Таким чином, оскільки облік запасів здійснюється за їх натурально-речовими ознаками, вони відображаються в карточках складського обліку за фізичними вимірниками, в управлінському обліку вибуття запасів важливим засобом контролю доцільності й обґрунтованості цього є оцінка щодо відповідності їхньої кількості, що вибуває, встановленим нормам витрат.

Отже, для забезпечення належного управлінського обліку вибуття запасів необхідно виходити із вираженої оцінки відповідності прийнятого рішення про витрачання сировини й матеріалів встановленим нормам і лише після цього складати розпорядчі документи на видачу їх відповідальним особам, суворо дотримуючись встановлених норм. Тому перед виписуванням документів на видачу запасів із складів має бути визначена їх необхідна кількість з урахуванням реальної потреби відповідно до виробничої програми конкретного центру відповідальності на цей період.

Матеріальні витрати мають значну питому вагу в собівартості продукції промислових підприємств, тому в системі управління витратами першочергове значення надається формуванню норм і нормативів матеріальних витрат. Нормативні витрати матеріальних ресурсів представляють величину витрат, які повинно понести підприємство [4, с. 250].

Такі норми по кожному виду МШП зазначаються в картках складського обліку. При цьому, систематично контролюючи фактичні залишки МШП шляхом порівняння їх з нормативними. У випадках перевищення фактичних залишків над нормативними, тобто наявності понад нормативних залишків матеріалів, необхідно вживати заходів до їх скорочення, а у випадку дефіциту — ставити питання про нові закупки.

Тому складський облік МШП має свої особливості на кожному окремому підприємстві залежно від функціонального призначення складу та матеріальних цінностей, які на ньому зберігаються, залежно від цього специфіка складського обліку може відрізнятися, але не суперечити методологічним принципам [3, с. 243].

Отже, підсумовуючи зазначене, можна дійти висновку, що на основі аналізу введення складського обліку, який дає нам змогу визначити дані про рух та об'єктивну оцінку МШП у фінансовій звітності за звітний період, для складання кошторису на придбання МШП у частині бюджету підприємства на наступний звітний період, визначити необхідну кількість МШП, у певній їх вартісному показнику, для ефективного управління їх використання в виробництві, що не зумовить підвищення собівартості продукції, не збільшуючи податкових зобов'язань з податку на прибуток, і з метою збереження економії на витрати виробництва оскільки з розвитком економічної системи, частка МШП на підприємстві становить 2—3 % [4, с. 243].

Регулярне одержання менеджером відділу постачання даних про перспективи зміни потреб у МШП допоможе зекономити певну суму коштів (іноді досить значну) та уникнути збоїв у процесі виробництва через відсутність необхідної сировини. Інформація про кількість замовлених МШП і строки їх доставки дозволяє не тільки правильно спланувати роботу складів, але й зорієнтуватися, на що можна розраховувати у випадку будь-яких змін у виробничому процесі [2, с. 92].

Тому на планування бюджету підприємства, великий вплив має ефективне управління організацією складського обліку МШП при оцінці складу запасів на підприємстві, що дає змогу визначити бюджет підприємства на оптимально доцільному рівні для ефективного використання запасів і зменшення витрат виробництва на наступний звітний період. Тому можливими шляхами подальшого поліпшення використання МШП є рівномірне завезення МШП; формування запасів у межах можливого мінімуму для постійного забезпечення безперервності процесу виробництва; недопущення придбання непотрібних і реалізація надлишкових матеріалів, їх раціонального використання.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20 жовтня 1999 р. № 246.
2. *Бутинець Ф.Ф., Горєцька Л.Л.* Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах. — Житомир: ПП Рута, 2002. — 571 с.
3. *Моссаковський В., Кононенко Т.* Новації в організації облікового процесу. / В. Моссаковський, Т. Кононенко. // Бухгалтерський облік і аудит. —2012. — № 2. — С. 41—47.
4. *Чабанова Н. В.* Фінансовий облік [Текст] : підручник / Н. В. Чабанова, Т. Єфіменко. — К. : Академія, 2007. — 671 с.